

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1940 kl. 7 f. m.

Bevillningsutskottets betänkande, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1940/41 m. m.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen avgiver bevillningsutskottet härmed förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1940/41 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande riksdag fastställda grunder.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1940 (bilaga till 1940 års statsverksproposition: inkomster å driftbudgeten) har chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1940/41 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen har därvid anmält bland annat riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1939 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I en den 24 maj 1940 dagtecknad proposition, nr 293, angående reglering av förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 m. m. har Kungl. Maj:t bland annat framlagt förslag till beräkning av vissa inkomster å riksstaten för budgetåret 1940/41.

I statsverkspropositionen beräknades den sammanlagda inkomstsumman å driftbudgeten för budgetåret 1940/41 till 1,692 miljoner kronor. Häremot svarade utgifter till ett belopp av i runt tal 1,457 miljoner kronor. Det sålunda framkommande överskottet av inkomster utöver utgifter, uppgående till 235 miljoner kronor, betecknades emellertid såsom avsett att balanseras i avvaktan på slutlig reglering av riksstaten.

I det i statsverkspropositionen intagna förslaget till beräkning av inkomsterna å driftbudgeten under budgetåret 1940/41 äro bevillningarna beräknade till följande belopp:

	Kronor	Kronor
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:		
Inkomst- och förmögenhetsskatt	450,000,000	
Särskild skatt å förmögenhet	50,000,000	
Krigsvinstskatt	1,000,000	
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	500,000	
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	250,000	
Stämpelmedel	60,000,000	561,750,000
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt	35,000,000	
Bensinskatt	75,000,000	110,000,000
Tullar och acciser:		
Tullmedel	150,000,000	
Tilläggsskatter å bensen	25,000,000	
Accis å silke	2,000,000	
Accis å margarin och vissa andra fettvaror	35,000,000	
Industrisockerskatt	14,000,000	
Skatt å kaffe	25,000,000	
Tobaksskatt	135,000,000	
Brännvinstillverkningsskatt	12,000,000	
Rusdrycksförsäljningsmedel:		
α Partihandelsbolag	10,000,000	
β Detaljhandelsbolag	20,000,000	
Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker	170,000,000	
Omsättningsskatt å vin	10,000,000	
Maltdrycksskatt	45,000,000	
Skatt å läskedrycker	6,000,000	
Statlig nöjesskatt	7,000,000	666,000,000
Postverket (överskott)		14,000,000.

I statsverkspropositionen har departementschefen lämnat följande redogörelse för inkomstberäkningen för nästa budgetår.

»Riksräkenskapsverkets inkomstberäkning för nästa budgetår slutar på en summa av 1,676.4 miljoner kronor. Härvid ha de av 1939 års urtima riksdag beslutade skattehöjningarna och nya skatterna m. m. antagits fortbestå. En ungefärlig uppskattning av den inkomstnivå, som skulle uppnås utan fortsatt anlitan- de av de nya inkomstkällorna, ger till resultat ett belopp av 1,360 å 1,365 miljoner kronor, vilket med i runt tal 100 miljoner kronor understiger inkomstsumman enligt riksstaten för innevarande budgetår. Av nedgången falla enligt ämbetsverkets beräkning 40 miljoner kronor på tullmedlen, 31 miljoner kronor på automobilskattemedlen, 24 miljoner kronor på jordbruksregleringens inkomsttitlar, 12 miljoner kronor på skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse, nära 9 miljoner kronor på diverse inkomster

och 5 miljoner kronor på Svenska tobaksmonopolet. Reduktionerna motvägas bland annat av ökade inkomstsiffror för statens järnvägar och riksbanksfonden. Inkomstsumman har även ökats genom tillkomsten av en inkomstitel för försvarsväsendets fastighetsfond.

För egen del har jag funnit mig kunna i allt väsentligt godtaga de av riksräkenskapsverket framlagda beräkningarna av intäkterna på de gamla riksstatstitlarna. Av skäl till vilka jag i det följande återkommer förordar jag dock en höjning av de beräknade inkomsterna av automobilskattemedlen med 5 miljoner kronor, av tobaksskatten med samma belopp, av övriga diverse inkomster med 1 miljon kronor samt av Svenska tobaksmonopolet med 5 miljoner kronor. Å andra sidan föreslås en reduktion av inkomsterna av avgifter för prisreglering på jordbrukets område med 2 miljoner kronor samt av riksbanksfonden med 4 miljoner kronor. Tillsammans medföra dessa förändringar jämte ett par smärre, här ej särskilt redovisade förskjutningar, att den av riksräkenskapsverket beräknade inkomstsumman ökas med ungefär 12 miljoner kronor, en höjning alltså, som sedd mot bakgrunden av den samlade nedgång, inkomsterna överhuvud antagas visa i förhållande till årets riksstat, är av ringa betydelse. Vid bibehållande av riksstatens inkomstram har man trots den förordade uppräknigen av inkomstsumman att räkna med en tillbakagång på ungefär 90 miljoner kronor.

Sammanställas de tidigare lämnade uppgifterna rörande det sannolika budgetutfallet för innevarande år med resultatet av den här återgivna beräkningen av inkomstutvecklingen, är det tydligt, att man, oavsett utgifternas utveckling, måste taga under övervägande att även nästa budgetår utnyttja de nya inkomster vilka i enlighet med urtima riksdagens beslut tagits i anspråk för statsregleringen under löpande budgetår. Jag återkommer senare till denna fråga men torde redan här få redogöra för den förbättring i inkomstläget som kan påräknas, om de nya skatterna och skattehöjningarna m. m. fortsättningsvis få äga bestånd. Såsom framgår av vad jag redan anfört, skulle detta enligt riksräkenskapsverkets beräkningar bringa upp inkomstsumman till 1,676.4 miljoner kronor, eller med 310 à 315 miljoner kronor. För egen del har jag med avseende å de nya inkomstitlarna ansett mig böra föreslå en höjning med 5 miljoner kronor av den av ämbetsverket beräknade inkomsten av tilläggsskatter å bensin men å andra sidan vid bedömandet av den samlade intäkten av de normala och de av krisläget påkallade skatterna på inkomst och förmögenhet funnit skäl att förorda en avrundning nedåt av riksräkenskapsverkets uppskattning med 2 miljoner kronor. Jag förordar vidare upptagandet av ett formellt belopp av 1 miljon kronor under en ny inkomstitel, benämnd krigsvinstskatt. Justeras den nyss angivna inkomstsumman i enlighet härmed och med iakttagande av de förut angivna förändringarna i inkomstsiffrorna för de gamla riksstatstitlarna, erhålles en inkomstsumma för driftbudgeten på i runt tal 1,692 miljoner kronor. Denna summa överstiger den i riksstaten för innevarande budgetår uppförda med 227 miljoner kronor.»

Behållningen å statens budgetutjämningsfond den 1 juli 1939 uppgick till i runt tal 165 miljoner kronor.

Beträffande utfallet av löpande statsreglering har i statsverkspropositionen anförts, att redan enligt den däri framlagda beräkningen budgetutjämningsfonden vid nästa budgetårsskifte skulle komma att uppvisa en brist på åtminstone 350 miljoner kronor.

Enligt en senare beräkning, för vilken redogörelse lämnas av departementschefen i hans anförande till det vid propositionen nr 293 fogade statsrådsprotokollet (sid. 4), skulle budgetutjämningsfondens behållning vid utgången av innevarande budgetår komma att utvisa en brist å sammanlagt 850 miljoner kronor.

Enligt den i proposition nr 293 lämnade redogörelsen för beslutade eller föreslagna förändringar beträffande den allmänna driftbudgetens utgiftssida, skulle den totala nettoökningen av nämnda utgiftssida komma att uppgå till 259 miljoner kronor.

Till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående värnsskatt för budgetåret 1940/41 (prop. nr 185), rörande höjning av tobaksskatten (prop. nr 261), om fortsatt tillämpning under nästa budgetår av gällande bestämmelser rörande omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker (prop. nr 39), angående höjning av tilläggskatteerna å motorbränsle (prop. nr 272) samt om höjning av utskiftningskatten (prop. nr 273). Därjämte har framlagts förslag till ändrade bestämmelser om nöjesskatt (prop. nr 271). Samtliga dessa förslag ha antagits av riksdagen.

I det vid propositionen nr 293 fogade statsrådsprotokollet har departementschefen framlagt förslag till ny beräkning av vissa inkomsttitlar och därvid anfört bland annat följande:

Beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten och den särskilda skatten å förmögenhet erinrar departementschefen, att dessa båda skattetitlar uppfördes preliminärt i riksstatsförslaget i avvaktan på att utformade skatteförslag kunde föreläggas riksdagen rörande det tillskott till inkomsten av direkta skatter som de extraordinära försvarsutgifterna gjorde erforderligt. Den i ämnet verkställda utredningen har lett till förslag om uttagande — liksom fallet varit under innevarande budgetår — av en särskild värnsskatt vid sidan av den normala statsbeskattningen. Förslaget, som framlagts i propositionen nr 185, har bifallits av riksdagen. I propositionen har det debiterade beloppet av den nya värnsskatten på skatteunderlaget till 1939 års taxering beräknats till cirka 268 miljoner kronor. Med utgångspunkt härifrån torde den behållna inkomsten av värnsskatten för budgetåret 1940/41 böra i riksstaten upptagas till 250 miljoner kronor.

Departementschefen har vidare anfört följande beträffande inkomstberäkningarna:

»Vid utformandet av den nya värnsskatten har förutsatts, att den särskilda förmögenhetsskatten skulle liksom innevarande budgetår lämnas orubbad. I

sin inkomstberäkning för budgetåret 1940/41 har riksräkenskapsverket beräknat särskild skatt å förmögenhet under antagande av gällande beskattningsgrunder till 27 miljoner kronor. Med detta belopp torde skatten nu böra upptagas i riksstaten.

Inkomst- och förmögenhetsskatten har av riksräkenskapsverket i nyssnämnda inkomstberäkning upptagits till 325 miljoner kronor för budgetåret 1940/41. Verket har därvid förutsatt, att bottenskatten skulle uttagas med samma procenttal som vid sistlidet års taxering, d. v. s. 120 procent för fysiska personer m. fl. och 130 procent för svenska aktiebolag och därmed i beskattningsavseende likställda juridiska personer. Till verkets beräkning av skatteunderlaget år 1939 har jag anslutit mig i statsverkspropositionen. Jag återkommer i det följande till frågan om den uttagningsprocent som bör fastställas för år 1940 och behandlar i samband därmed beräkningen av ifrågavarande inkomstitel i riksstaten.

Då förslag rörande krigsvinstskatt — under vilken titel i statsverkspropositionen upptagits ett formellt belopp av 1 miljon kronor — icke kommer att föreläggas nu pågående riksdag, bör titeln utgå ur riksstatsförslaget.

Ett väsentligt underskott är att förutse å automobilskattemedlen. En ändring av det belopp, till vilket inkomstiteln beräknats i statsverkspropositionen, bör dock med hänsyn till automobilskattemedlens karaktär av inkomster i en specialbudget, vars utgiftssida redan fastställts av riksdagen, icke vidtagas. Det kunde då ifrågasättas att fylla ut inkomstbristen genom att i erforderlig utsträckning återföra medel från automobilskattemedelsfonden till inkomstiteln. Härigenom skulle emellertid specialbudgetens läge bringas till ett mindre klart uttryck än om underskottet, på sätt hittills varit avsett, regleras genom att erforderligt inkomstbelopp tillföres budgeten från automobilskattemedlens fond över specialbudgetens avsättningsanslag, vilket, om ingenting åtgöres, sker automatiskt.

Med hänsyn till det nuvarande läget har generaltulldirektören i en till mig överlämnad promemoria angivit det nettobelopp, varmed tullmedlen nu kunna beräknas inflyta under budgetåret 1940/41, till 120 miljoner kronor. Den i riksstatsförslaget uppförda inkomstsiffran torde böra ändras i överensstämmelse härmed, vilket innebär en reduktion i förhållande till det ursprungliga förslaget med 30 miljoner kronor.

I statsverkspropositionen har under titeln tilläggsskatter å bensin beräknats ett belopp av 25 miljoner kronor. Detta förslag förutsatte, att ifrågavarande vid urtima riksdagen införda extra beskattning av motortrafikens drivmedel, som avser såväl bensin som vissa brännoljor, skulle utgå efter oförändrade grunder jämväl under nästkommande budgetår. I proposition nr 272 har emellertid föreslagits, att denna beskattning skall höjas, tilläggsskatten å bensin från 4 till 25 öre och tilläggsskatten å brännolja från 2 till 16 öre för liter. Höjningen har motiverats främst av behovet att så vitt möjligt förebygga den väsentliga nedgång i avkastningen av dessa skatter som den numera strängt begränsade tilldelningen av motorbränsle skulle innebära vid oförändrade skattesatser. Vid bifall till detta förslag och då

säkra hållpunkter för avkastningsberäkningen saknas, synes det i statsverkspropositionen upptagna inkomstbeloppet för titeln tilläggsskatter å bensin ej böra ändras.

I propositionen nr 261 har framlagts förslag om höjning av de efter tobaksvarornas värde normerade skattesatserna för *t o b a k s s k a t t e n*. Förslaget har uppgjorts med utgångspunkt från att av nämnda skatt utvinna en inkomstökning av 25 miljoner kronor. Då tobaksskatten i statsverkspropositionen beräknats till 135 miljoner kronor, bör titeln nu vid bifall till berörda förslag upptagas till 160 miljoner kronor.»

Beträffande beräkningen av överskotten å statens affärsverk har departementschefen icke förordnat någon ändring i de förslag, som härutinnan framlagts i statsverkspropositionen. I fråga om en del andra inkomstposter m. m. ha föreslagits vissa smärre jämkningar.

Till det vid propositionen nr 293 fogade statsrådsprotokollet har *departementschefen* beträffande inkomst- och förmögenhetsskattens storlek och därmed sammanhängande frågor anfört bland annat följande:

»Av den lämnade redogörelsen framgår, att löpande statsreglering kan väntas utmynna i ett underskott på i runt tal 1 miljard kronor. Även för nästa budgetår är ett betydande underskott att motse. Rikstatsförslaget för budgetåret ifråga omfattar på driftbudgeten anslag på sammanlagt 1,716 miljoner kronor. Vid uppskattningen av den möjliga utgiftsbelastningen bör härtill läggas ett belopp av 1,185 miljoner kronor, motsvarande vad jag i annat sammanhang denna dag föreslår till uppförande å beredskapsstat för försvarsväsendet till täckning av de merkostnader för försvarsberedskapen som kunna antagas erforderliga vid fortsatt stormaktskrig.

I statsverkspropositionen beräknades inkomsterna å driftbudgeten till sammanlagt 1,692 miljoner kronor. Senare framlagda skatteförslag m. m. motivera en höjning av denna summa med netto 92 miljoner kronor. Om inga åtgärder vidtagas för ytterligare förstärkning av statsinkomsterna skulle alltså mot väntade utgifter å $(1,716 + 1,185 =)$ 2,901 miljoner kronor stå en inkomstsumma på 1,784 miljoner kronor. Mot bakgrunden av utfallet av löpande statsreglering är det vid denna relation mellan inkomster och utgifter tydligt, ej endast att arbetet för att nedbringa kostnaderna för statens civila verksamhet måste med all kraft fullföljas så långt det är möjligt utan åsidosättande av samhällslivets ofrånkomliga behov utan även att frågan om beskattningen måste ånyo övervägas.

Såsom jag framhöll vid propositionen om värnskatt för nästa budgetår tala flera skäl för att låta den extraordinära höjningen av inkomst- och förmögenhetsskatten även i fortsättningen erhålla formen av särskild skatt, kallad värnskatt. Vid avvägningen av skalan för denna värnskatt var det naturligtvis nödvändigt att åtminstone preliminärt utgå från en viss höjd hos den ordinarie rörliga bottenkatten och denna antogs komma att bliva uttagen med 120 procent av grundbeloppet. Den starka förskjutningen i ogymsam riktning av det statsfinansiella läget genom de senaste månader-

nas händelser och den därav nödvändiggjorda ökningen i vår militära beredskap har väsentligen ändrat de förutsättningar, under vilka värnskatteförslaget utarbetades, och ytterligare betydande tillskott både av direkta skatter och konsumtionsskatter måste eftersträvas, om ej behovet av lånemedel skall komma att alltför mycket överskrida, vad man kan förvänta att på frivillighetens väg erhålla. En höjning av utagningsprocenten för den rörliga botten-skatten är för närvarande den lämpligaste utvägen. Om inte härigenom förskjutningen i den avsedda skattefördelningen mellan enskilda skall bli- va stor, får emellertid höjningen bli relativt begränsad, och jag föreslår därför en uttagning av 150 procent. I fråga om bolag och därmed i skatte- avseende likställda juridiska personer kan inte samma synpunkt göras gäl- lande, och jag föreslår en höjning upp till 200 procent. Avkastningen av skatten antages genom dessa höjningar ökas med över 90 miljoner kronor; jag utgår därvid från 1940 års taxering men räknar med att den debiterade skatten kommer att inflyta med blott 90 procent. Med den föreslagna skatte- uttagningen bör inkomsttiteln i fråga i riksstaten uppföras med 400 miljoner kronor. Vad konsumtionsbeskattningen beträffar, äro förslag under utar- betande inom finansdepartementet, och avsikten är att framlägga dem inför en planerad urtima riksdag. Avkastningen beräknas icke komma att under- stiga den nu föreslagna höjningen av inkomstbeskattningen.»

I anslutning till vad departementschefen anfört har Kungl. Maj:t i om- förmälda proposition nr 293 föreslagit riksdagen att besluta, att botten-skatt enligt 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall för år 1940 utgå med 150 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som av- ses i 18 § 2 mom. a) och c) nämnda förordning, samt med 200 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som avses i samma moment b).

Vidare har Kungl. Maj:t i nyssnämnda proposition — med ändring av i statsverkspropositionen framlagda förslag såvitt avser upptagande i riks- staten för budgetåret 1940/41 av nedan angivna inkomsttitlar — föreslagit riksdagen

dels att i nämnda riksstat beräkna dessa inkomsttitlar sålunda:

Inkomst- och förmögenhetsskatt	kronor	400,000,000
Särskild skatt å förmögenhet	»	27,000,000
Tullmedel	»	120,000,000
Tobaksskatt	»	160,000,000;

dels ock att i nämnda riksstat under rubriken skatter upptaga en ny in- komsttitel sålunda:

Värnskatt	kronor	250,000,000.
-----------------	--------	--------------

Sammanfattningsvis må anföras, att de sålunda i propositionen nr 293 föreslagna beräkningarna av bevillningarna i förhållande till statsverkspro- positionens motsvarande beräkningar innebära följande ökningar respektive minskningar:

	Ökning miljoner	Minskning kronor
Inkomst- och förmögenhetsskatt	—	50
Särskild skatt å förmögenhet	—	23
Värnskaft	250	—
Krigsvinstskatt	—	1
Tullmedel	—	30
Tobaksskatt	25	—

Utskottet. Såsom framgår av departementschefens yttrande torde löpande statsreglering komma att utmynna i ett underskott på i runt tal 1 miljard kronor. Även för nästa budgetår är ett betydande underskott att motse. Det statsfinansiella läget är sålunda synnerligen ansträngt. Utskottet delar departementschefens uppfattning att — utöver den redan beslutade värnskaften för år 1940 — erfordras ytterligare betydande tillskott till statsinkomsterna genom höjning av såväl den direkta som indirekta beskattningen.

Vid bedömandet av det i propositionen nr 293 framlagda förslaget angående uttagningsprocenten för den rörliga bottenskaften har utskottet icke förbisett, att en så betydande skärpning av inkomst- och förmögenhetsskatten, som nämnda förslag innefattar, kommer att verka synnerligen betungande för de skattskyldiga i allmänhet och särskilt för dem, som i nuvarande läge av skilda anledningar fått vidkännas minskning av sina tidigare inkomster. Detta gäller icke minst i fråga om näringsföretagen. Emellertid anser sig utskottet vid sitt ställningstagande till denna fråga böra mot nämnda olägenhet för de skattskyldiga väga nödvändigheten av att begränsa statens behov av lånemedel för täckande av löpande utgifter. Att under nuvarande förhållanden och med den stora ovisshet, som råder om den framtida utvecklingen, anlita lånevägen i större utsträckning än som är oundgängligen nödvändigt kan utskottet icke tillråda. I följd härav finner sig utskottet böra tillstyrka det i förenämnda proposition framlagda förslaget, att uttagningsprocenten för den rörliga bottenskaften skall utgå med 150 procent för enskilda skattskyldiga med flera samt med 200 procent för aktiebolag och därmed i skattehänseende likställda juridiska personer.

På grund av det anförda och då utskottet icke har något att erinra mot departementschefens beräkning av bevillningarna i övrigt, får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 293 framlagda förslag angående skatteprocenten, besluta, att bottenskaft enligt 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall för år 1940 utgå med 150 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som avses i 18 § 2 mom. a) och c) nämnda förordning, samt med 200 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som avses i samma moment b); samt

2) att bevillningarna för budgetåret 1940/41 måtte beräknas sålunda:

Inkomst- och förmögenhetsskatt.....	kronor	400,000,000
Särskild skatt å förmögenhet	»	27,000,000
Värnskatt	»	250,000,000
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	»	500,000
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.....	»	250,000
Stämpelmedel.....	»	60,000,000
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt.....	kronor	35,000,000
Bensinskatt.....	»	75,000,000
	»	110,000,000
Tullmedel	»	120,000,000
Tilläggsskatter å bensin.....	»	25,000,000
Accis å silke.....	»	2,000,000
Accis å margarin och vissa andra fettvaror	»	35,000,000
Industrisockerskatt	»	14,000,000
Skatt å kaffe	»	25,000,000
Tobaksskatt	»	160,000,000
Brännvinstillverkningskatt	»	12,000,000
Rusdrycksförsäljningsmedel:		
α Partihandelsbolag	»	10,000,000
β Detaljhandelsbolag	»	20,000,000
Omsättnings- och utskänkningskatt å sprit- drycker	»	170,000,000
Omsättningsskatt å vin	»	10,000,000
Maltdrycksskatt	»	45,000,000
Skatt å läskedrycker	»	6,000,000
Statlig nöjesskatt	»	7,000,000
Postverket (överskott).....	»	14,000,000.

Stockholm den 11 juni 1940.

På bevillningsutskottets vägnar:

IVAR ANDERSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Johan Bårg, friherre Lagerfelt, Viktor Larsson, Wahlmark, Elon Andersson, Velandér, Robert Berg, Heūman, Egnell och Nordenson; samt

från andra kammaren: herrar Anderson i Norrköping, Lövgren, Björklund, Olsson i Gävle, Andersson i Dunker, Ericson i Boxholm, Sandberg, Werner i Hultsfred, Hammarlund och Lundell.

Särskilt yttrande

av friherre *Lagerfelt* samt herrar *Velander*, *Nordenson*, *Anderson* i Norrköping och *Lundell*, vilka anförde:

»Det i Kungl. Maj:ts prop. nr 293 framlagda förslaget till ny beräkning av vissa statsinkomster för budgetåret 1940/41 synes oss vara i flera avseenden anmärkningsvärt. Det måste framstå som en oformlighet, att den reviderade inkomstberäkningen för nästkommande budgetår och förslaget om fastställande av skatteprocenten för botten-skatten i den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten sammankopplats med frågan om reglering av förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40. Dessa frågor hade bort behandlas i skilda propositioner. En utförligare och mera dokumenterad redogörelse för det statsfinansiella läget och för den nya inkomstberäkningen hade varit önskvärd, och denna önskan borde ha kunnat tillgodoses, även om det av praktiska skäl icke varit möjligt för departementschefen att framlägga förslaget om ytterligare skatteskärpning i samband med en allmän finansplan.

Såsom särskilt anmärkningsvärt måste framhållas, att finansministern ännu icke är i stånd att framlägga förslag om de bebadade indirekta skatterna. De förslag om ytterligare skattehöjningar för budgetåret 1940/41, som förelagts årets lagtima riksdag, ha huvudsakligen gällt den direkta beskattningen. Vid bifall till förslaget om skatteprocentens höjning enligt föreliggande proposition skulle den sammanlagda höjningen av de direkta skatterna (värnskatt samt inkomst- och förmögenhetsskatt) för nästa budgetår i jämförelse med de för innevarande år uttagna direkta skatterna uppgå till inemot 200 milj. kronor. Hittills beslutade höjningar av de indirekta skatterna uppgå endast till en bråkdel av detta belopp. Det hade varit önskvärt, att riksdagen i ett sammanhang fått behandla frågorna om direkt och indirekt beskattning. Såväl ur statsfinansiell synpunkt som av penningpolitiska hänsyn hade det även varit synnerligen angeläget att den avsedda höjningen av de indirekta skatterna kunnat genomföras tidigare.

Vad angår det nu framlagda förslaget om höjning av inkomst- och förmögenhetsskatten innebär detsamma, att botten-skatten för svenska aktiebolag och flertalet andra juridiska personer skall uttagas med 200 procent av grundbeloppet samt att botten-skatten för övriga skattskyldiga skall uttagas med 150 procent av grundbeloppet. Beträffande den sålunda föreslagna differentieringen av uttagningsprocenten för inkomst- och förmögenhetsskatten må erinras om att enligt före år 1938 gällande bestämmelser nämnda uttagningsprocent skulle för varje år bestämmas enhetligt för alla skattskyldiga. Då i samband med 1938 års skattereform ändrade bestäm-

melser infördes i berörda hänseende, skedde detta, enligt vad som framgår av såväl förarbetena till som riksdagsbehandlingen av de framlagda författningsförslagen, närmast i syfte att möjliggöra en lägre uttagsprocent för de affärsdrivande juridiska personerna än för andra skattskyldiga. 1938 års bevillningsutskott, som i sitt betänkande nr 32, vilket av riksdagen godkändes, biträdde den av 1936 års skattekommitté och departementschefen beträffande förevarande spörsmål intagna ståndpunkten, anförde sålunda, bland annat, att den föreslagna differentieringen av grundbeloppsprocenten kunde bli av stort värde. Utskottet avsåg då liksom kommittén särskilt möjligheten att under en utpräglad lågkonjunktur stödja näringslivet genom fastställande av lägre uttagsprocent för juridiska personer än för andra skattskyldiga. Utskottet framhöll emellertid därjämte, att i normala fall en enhetlig grundbeloppsprocent borde fastställas.

Ett fastställande under rådande förhållanden av en högre uttagsprocent för de affärsdrivande juridiska personerna än för fysiska personer och därmed likställda, såsom departementschefen föreslagit, synes oss sålunda, i anslutning till det anförda, bestämt strida mot de förutsättningar, varpå den efter beslut vid 1938 års riksdag genomförda statsskattereformen i förevarande avseende vilar.

Det kan icke heller i detta sammanhang bortses från de synnerligen ovissa framtidsutsikter, varmed de i bolagsform organiserade näringsföretagen — liksom vårt produktiva liv i övrigt — nu ha att räkna. Huru exempelvis möjligheterna för den för export avsedda produktionen på grund av den senaste tidens utveckling beskurits eller försvårats behöver här icke närmare klarläggas. Uppenbart är emellertid, att i nuvarande läge utomordentliga påfrestningar kunna uppkomma för dessa näringsföretags likviditet. Även de för hemmamarknaden arbetande företagen hämmas självfallet i sin verksamhet och därmed i sina ekonomiska möjligheter genom den i mycket hög grad beskurna importen av råvaror och halvfabrikat samt den på grund av krisen nödvändiga åtstramningen av konsumtionen. Utomordentliga risker måste sålunda vara förenade med ett fastställande av den enligt propositionen föreslagna uttagsprocenten av 200 enheter, innebärande en direkt statlig skattebelastning måhända dubbelt så stor som normalt borde vara att räkna med, och detta då bortsett från den av riksdagen redan beslutade starkt skärpta värnskatten. Det får ej heller förbises, att de sålunda hos de juridiska personerna beskattade inkomsterna dessutom underkastas ytterligare beskattning, i den mån som de utdelas till aktieägarna. Även ur nu antydda synpunkter torde det därför, enligt vårt förmenande, näppeligen kunna anses försvarligt att, på sätt föreslagits, differentiera uttagsprocenten till nackdel för de affärsdrivande juridiska personerna.

Det har icke från vår sida bestritts, att ytterligare någon höjning av även den direkta beskattningen kunnat ifrågasättas i det utomordentligt allvarliga statsfinansiella läge, i vilket vårt land försatts genom den senaste tidens händelser. Budgetunderskottet för löpande budgetår beräknas uppgå till i runt tal en miljard. Bristen i budgeten för det stundande budgetåret kan

komma att röra sig om en och en halv miljard eller mera. Påfrestningarna för det allmänna motsvaras emellertid av påfrestningar för de enskilda. Beskattningen av dessa senare har också undan för undan skärpts till en nivå, som icke lämnar utrymme för konsolidering eller kapitalbildning. Även om i närvarande läge kraven på anpassning till det yttersta måste framstå såsom naturliga och ofrånkomliga, om m. a. o. medborgarnas alla resurser måste i främsta rummet utnyttjas i det allmännas intresse, fordrar dock hänsyn till landets ekonomi på längre sikt, att sådan varsamhet iakttages vid utmätandet av skatterna, att landets produktiva krafter så långt som möjligt skonas. En alltför stark ökning av den direkta beskattningen kan åstadkomma ett bakslag med ogynnsamma verkningar även ur statsfinansiell synpunkt. Denna uppfattning synes ock ha kommit till uttryck vid avvägningen av den av riksdagen nyligen beslutade värnskatten för det stundande budgetåret. De sakkunniga, som inom finansdepartementet under ordförandeskap av departementschefen biträtt med utredning av frågan om avvägningen av den direkta statsbeskattningen, ha sålunda uttryckligen förutsatt en uttagning med 120 procent av den i inkomst- och förmögenhets-skatten ingående botten-skatten för alla skattskyldiga. Utan något som helst uttalande från departementschefens eller riksdagens sida, att denna utgångspunkt eller förutsättning till äventyrs kunde komma att rubbas, har riksdagen så sent som den 15 nästlidne maj träffat sitt avgörande i värnskattefrågan, därvid de sakkunnigas, av departementschefen upptagna förslag på alla punkter godkänts. Det kan också med fog göras gällande att, med hänsyn till skattebetalarna respektive deras möjligheter att överblicka sitt ekonomiska läge och planlägga åtminstone för den närmaste framtiden erforderliga åtgärder, ett frångående av uttalanden, som säkerligen av flertalet skattebetalare uppfattats såsom löften eller utfästelser, icke bör utan absolut tvingande skäl ifrågakomma. Dylika tvingande skäl kunna emellertid enligt vårt förmenande i förevarande fall icke anses hava förelegat.

Vid utskottsbehandlingen av propositionen ha från vår sida framförts dessa synpunkter, vilka också i viss utsträckning vunnit gehör, ehuru utskottets majoritet dock icke ansett sig kunna frångå Kungl. Maj:ts förslag. I detta läge ha vi icke funnit oss böra reservationsvis ställa något yrkande på en lägre skatteprocent, men vi ha velat till riksdagens protokoll anföra dessa synpunkter på det föreliggande skatteförslaget. Vi vilja också starkt understryka departementschefens uttalande, att 'arbetet på att nedbringa kostnaderna för statens civila verksamhet måste med all kraft fullföljas, så långt det är möjligt utan åsidosättande av samhällslivets ofrånkomliga behov'. Ett energiskt regeringsingripande i sådant syfte är ett nödvändigt led i den statsfinansiella beredskapspolitiken.»